

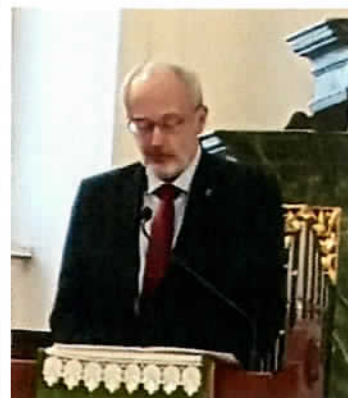
EGYÜTT ÖRÜLTÜNK AZ ÖRÜLŐKKEL... KÖNYVRITKASÁGOKAT KAPOTT VISSZA AZ EVANGÉLIKUS EGYHÁZ

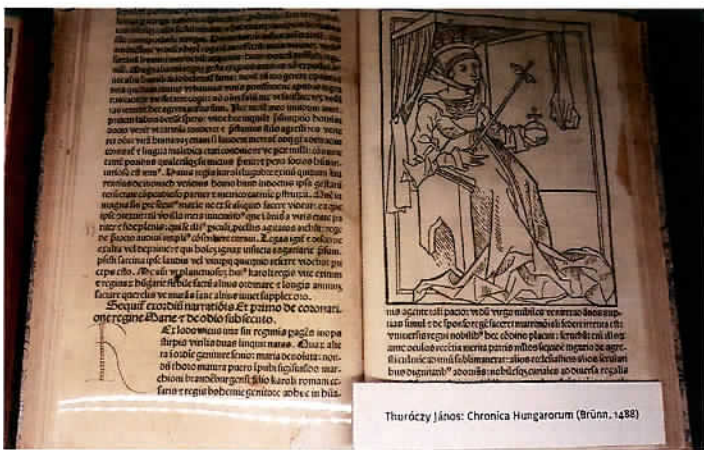
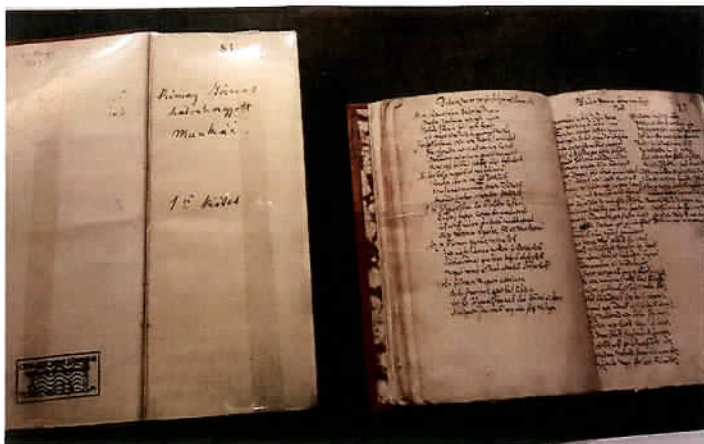
A Deák téri evangélikus templomban 2018. november 11-én, délután az Országos Széchényi Könyvtár visszaadta a Magyarországi Evangélikus Egyháznak azt a 15 könyvritkaságot, köztük a Balassa-kódexet, amelyet 1950 óta letétként őrzött. A könyveket Tüske László, az OSZK főigazgatója adta át Pröhle Gergelynek, az MEE országos felügyelőjének az evangélikus egyház Márton-napi ünnepségén.

Az ünnepi istentisztelet Fabiny Tamás rövid igehirdetésével kezdődött Mt. 25, 36-37. verse alapján. *„Mert éheztem, és ennem adtatok, szomjaztam, és innom adtatok, jövevény voltam, és befogadtatok, mezítelen voltam, és felruháztatok, beteg voltam, és meglátogattatok, börtönben voltam, és eljöttetek hozzám.”* A jótékonyság, a diakónia fontosságát és jelentőségét hangsúlyozta. Példaként Szent Mártont Luther Márton és Mikszáth Kálmán novellahősét, a pogány Filcsiket hozta a hallgatóság elé.

Végül átadta az üldözött iraki keresztények számára összegyűjtött 10 millió forintot Gáncs Kristófnak, a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat kommunikációs igazgatójának, melyet a közel-keleti keresztények hazatérésének megsegítéséhez ajánlanak fel.

Luther Márton: Erős vár a mi Istenünk kezdetű dicséret eléneklése után a nemzeti könyvtár igazgatója, Tüske László kapott szót. Elmondta, hogy a II. világháború és az azt követő államosítás során értékes könyvek és kéziratok letétként kerültek a nemzeti könyvtárakba. Így került a Széchényi Könyvtárba többek között a Radvánszky-gyűjtemény több értékes darabja is. *„Ezeket a darabokat ugyanolyan gondosan őriztük, mint saját állományunk darabjait. Most pedig az OSZK „tisztelettel tesz eleget” a könyveket az OSZK-nak letétként felajánló Radvánszky Kálmán akarátának, és visszaadja azokat az evangélikus egyháznak.”*

Thuróczy János: Chronica Hungarorum (Brünn, 1488)

Minden Lelek uccurje az URAT.

Balassi Bálint: Istenes eneki (Nagyszombat, 1699)

Thuróczy János: Chronica Hungarorum (Augsburg, 1488)

Elmondta azt is, hogy többször hallani azt a megalapozatlan vádat, miszerint az OSZK a második világháborút követően és különösen az 1950-es évek első felében az egyházi könyvtárak és főúri gyűjtemények államosításakor „nem egészen tiszta eszközökkel jutott fontos könyvekhez”. Tüske László szerint azonban a „képlet ennél sokkal összetettebb”. A felszámolt könyvtárakat az államhatalom vidéki gyűjtőraktárakba hordta össze, ahol azok minden veszélynek ki voltak téve. A könyvtár munkatársai megfeszített kármentő munkával járták a gyűjtőraktárakat, hogy kiválogassák és beszállítsák a Széchényi Könyvtárba azokat a kincseket, amelyekről feltehető volt, hogy áldozatul esnek a politikai akaratnak vagy az áldatlan körülményeknek – ismertette a főigazgató.

A Radvánszky-család könyvtáráról Hubert Gabriella, az Evangélikus Országos Gyűjtemény igazgatója tartott előadást. Megtudtuk, hogy a Radvánszkyak ősi felvidéki nemesi család, melynek tagjai évszázadok óta a magyar nemzet és az evangélikus egyház szolgálatában álltak. Elsőként említette Radvánszky Jánost (1666-1738), II. Rákóczi Ferenc főtanácsosát, költőt és naplórót, evangélikus egyházkerületi felügyelőt.

A visszakapott könyvekhez a művelődéstörténész báró Radvánszky Béla (1849-1906) neve kapcsolódik, aki 1863-ban alapította meg könyvtárát a sajkázai kastélyában. A könyvtár állománya 1906-ban, Radvánszky Béla halálakor 14 ezer kötet lehetett. A könyvtáralapító fia, Radvánszky Kálmán (1887-1965) szintén gyarapította a már meglévő könyvállományt. Ő vásárolta meg a könyvtár legértékesebb darabját, Balassi Bálint világi költészetének egyedüli forrását, a *Balassa-kódexet*. 1874-ben került elő a kézirat a Radvánszky család másik, felvidéki, radványi birtokán lévő könyvtárából. Radvánszky Kálmán azt aztán 1924-ben unokatestvérétől, Radvánszky Antaltól,

a radványi birtok anyagi gondokkal küzdő tulajdonosától vásárolta meg. A második világháború után, 1949-ben Radvánszky Kálmán, hogy megelőzze annak államosítását, könyvtárát az evangélikus egyháznak ajándékozta. Az állomány legértékesebb darabjait azonban – így a Balassa-kódexet is – magánál tartotta, még azután is, hogy ugyancsak 1949-ben a kastélyát elvették tőle, és az épületből ki kellett költöznie. Ugyanakkor eleget tett a bejelentési kötelezettségnek, és a nála lévő ritkaságokról jegyzéket küldött a Múzeumok és Műemlékek Országos Központjának. Az OSZK munkatársa 1950-ben kereste fel, és rábeszélésére Radvánszky Kálmán a kéziratokat és könyveket ideiglenesen, megőrzésre átadta az OSZK-nak. A letéti szerződés rögzíti, hogy a ritkaságok tulajdonosa az evangélikus egyház, és amennyiben a tulajdonos képes őket megfelelően őrizni, és a tudományos kutatás számára is rendelkezésre tudja őket bocsátani, úgy a könyveket és kéziratokat az OSZK átadja az egyháznak. Most érkezett el a megfelelő idő erre. Az értékes gyűjtemény az ünnepség után a múzeumi térben megtekinthető volt.

A jeles alkalmat Vecsey H. Miklós színművész és Csörsz Rumen István irodalomtörténész, lantművész verses-zenés előadása színesítette.

A rendezvényen Pröhle Gergely, az evangélikus egyház országos felügyelője felolvasta az országos presbitérium felhívását, melyet Márton-nap alkalmából tettek közzé. A közlemény figyelmeztet arra, hogy a közeledő téli időszak sok embertársunknak jelent a megszokottnál is nehezebb körülményeket, nagyobb kiszolgáltatottságot. A hívő embernek pedig a legkisebekkel, a rászorulókkal, a bajba jutottakkal törődnie kell, irgalmasságot kell gyakorolnia. A kérés így szólt: „*Legyünk Mártonokká, legyünk egymás „Mártonaivá”. Ne menjünk el a probléma mellett. Figyeljünk arra, hogy hiányzik-e mellőlünk az istentiszteleten a padszomszédunk. Láttuk-e már ma a szomszédunkat?*”

Vajon nem visel-e túl vékony talpú cipőt az iskolába igyekvő kisgyerek? Nem beteg? Hallottunk róla? Ki látta őt? Mire lenne szüksége?”

Végül átadták az egyház legmagasabb rangú kitüntéseit. A lelkészeknek adható Ordass Lajos-díjat Reuss András teológus, professzor emeritus kapta. A laikusoknak alapított Prónay Sándor-díjat Szála Erzsébet művelődéstörténész, a Soproni Evangélikus Egyházi Gyűjtemények korábbi igazgatója vehette át. Őt az egyház írott és tárgyi emlékeinek tudós és gondos gyűjtéséért, gondozásáért és bemutatásáért végzett munkájának elismeréseként jutalmazták a kitüntetéssel.

A beszámolót és fotókat Kovácsné Pázmándi Ágnes készítette, aki az EKE képviselőjeként vett részt az ünnepségen.

*Kovácsné Pázmándi Ágnes
Dunamelléki Református
Egyházkerület Ráday Könyvtára*

SZOMSZÉDOLÁS AZ EVANGÉLIKUS ORSZÁGOS GYŰJTEMÉNYBEN

November 19-én délelőtt újabb Szomszédoláson vehettünk részt, most az új helyre költözött evangélikus gyűjteményt látogattuk meg. Az időjárás épp zord arcát mutatta, de ennek ellenére szép számmal gyűltünk össze érdeklődők a könyvtár és levéltár szépen felújított impozáns épületének aulájában.

A házigazdák kedves fogadtatásban részesítettek minket, majd kezdetét vette a gyűjteménytúra. Először kívülről tekintettük meg az Evangélikus Országos Gyűjtemény megújult otthonát az Üllői út és Szentkirályi utca sarkán. Zászkaliczky Zsuzsanna közművelődési igazgatóhelyettes beszélt nekünk az építmény több mint 100 éves történetéről.

Ezt követően az épületben megbúvó Józsefvárosi Evangélikus Gyülekezet 16. századot idéző templomába léptünk, ahol vetített előadás keretében megismerkedhettünk az egyes gyűjteményekkel, a költözés és a felújítási munkák viszontagságaival. Az Evangélikus Országos Gyűjtemény a levéltár (1812); a könyvtár (1957) és a múzeum (1979) integrálásával jött létre 2017-ben. Az országos gyűjtemény legrégebb tagja a levéltár, mely 1908-óta helyileg is az Üllői úti épületben működik. A levéltárban már a kezdetektől őriztek, gyűjtöttek könyveket, lehet mondani innét indul a könyvtár története. Jelentős muzeális gyűjteménnyé Podmaniczky-Degenfeld kiskartali könyvtárával,

majd később Radvánszky Béla sajkázai könyvtárával vált. Dr. Hubert Gabriella gyűjteményvezető, Balogh Kriszta könyvtárvezető, majd Czenthe Miklós levéltárvezető rövid bevezetője után végigsétáltunk a megújult épület csodálatos termein. Kíváncsian léptünk a féltett „Zöld terem” előterébe, s valóban csodálatos látvány tárult élénk: a terem tökéletes mása a Podmaniczky-Degenfeld család egykori kiskartali kastélya könyvtárszobájának. A felújításnak köszönhetően a bútorzat és a gyűjtemény visszanyerte eredeti szépségét. A Radvánszky-gyűjtemény is megújult környezetbe térhetett vissza. Érdekesség, hogy a két gyűjtemény az ajándékozás útján nemcsak új helyre került, hanem mondhatjuk megmenekült, hiszen mind két kastély áldozatul esett a világháború és az azt követő rombolások időszakának. Láttunk érdekességeket, könyvritkaságokat is, pl. az országban csak két példányban fellelhető Luther Kis Kátéjának szó szerint kicsi kiadását. A könyvtár jelenlegi állománya mintegy 120 000, a felújított épületbe azonban csak kb. 40.000 kötet térhetett vissza, így az állomány nagy része most külső raktárban, Törökbálinton található. Az új, modern olvasóterem már ősztől fogadja az olvasókat, s nem kis logisztikai munkával igyekszik az olvasói kéréseket teljesíteni. A Szomszédolás utolsó állomása a levéltár volt,

amely szintén megújult. A gyűjtemény legnagyobb kincse Luther Márton 1542-ből származó kézzel írt végrendelete. A levéltár közel 1200 iratfolyóméter anyagot őriz, melynek csupán csak töredéke tudott visszaköltözni a régi épületbe, ezért jelenleg az állomány többsége csak a Fővárosi Levéltárban kutatható.

Az Evangélikus Országos Gyűjtemény nagy átalakuláson ment keresztül az elmúlt években, a szép megújult környezetbe egy új szervezeti felépítésű gyűjtemény került. Sok minden elkészült, de vannak még megoldandó feladatok,

erről is beszéltek házigazdáink. A szakmai nap során tapasztalt – érezhetően egymást erősítő – gyűjteményágazatok közti együtt gondolkodás azonban biztosan elősegíti ezek megoldását.

A programot gazdag büfébéd zárta, kellemes beszélgetésekkel. Köszönet a szervezőknek és a házigazdáknak!

Sütöri Ágnes

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Hittudományi Kar Könyvtára

Varga-Kohári Mária

Váci Egyházmegyei Könyvtár

EGYHÁZI GYŰJTEMÉNNYEL A KÖZÉRT

Az Evangélikus Országos Gyűjtemény – bár ebben a formában csak másfél éves – számottevő hagyománnyal rendelkezik gyűjteményi, tudományos és közművelődési területen egyaránt. Az új, integrált intézmény küldetésnyilatkozatában ez áll:

- „[...] a maga eszközeivel támogassa a fenntartó Magyarországi Evangélikus Egyházat oktató, diakóniai, missziói tevékenységében és ökumenikus kapcsolataiban,

EVANGÉLIKUS
ORSZÁGOS
GYŰJTEMÉNY
+++

- hogy felhasználóbarát szolgáltatásával, az esélyegyenlőség kívánalmait szem előtt tartva biztosítsa a hozzáférést dokumentumainak gyűjteményéhez és a külső információforrásokhoz,

- hogy segítse a kulturális örökség és az emberi méltóság védelmét,

- hogy kulturális programjain keresztül is hitet tegyen az élő evangéliumról.”